

ข่าวสารสำหรับพนักงานและเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ปีที่ 4 ฉบับพิเศษเดือนสิงหาคม 2547



72 พรรษา มหาราชาินี

อับดอองอิงทาไท	เอียนมา
เจ็ดอับดอองพรรษา	แม่เจ้า
อัญเชิญเทพเทวา	ดอสุย พระเฮย
บาท "แม่ฟ้าทออง" เจ้า	น้อมเกล้าสดุดี
บารมีพระแสงคุ้ม	ไพศำ
เย็นร่มพระบริบาท	ไพร์ฟ้า
ธ เติ้ลอินถ์ฮาน	ทรงดับ ทุกขเฮย
ดุจตั้งโสมเสอองทอ	ทอองอ๋อนอรรเอริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้บริหาร คณาจารย์ พนักงาน และนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

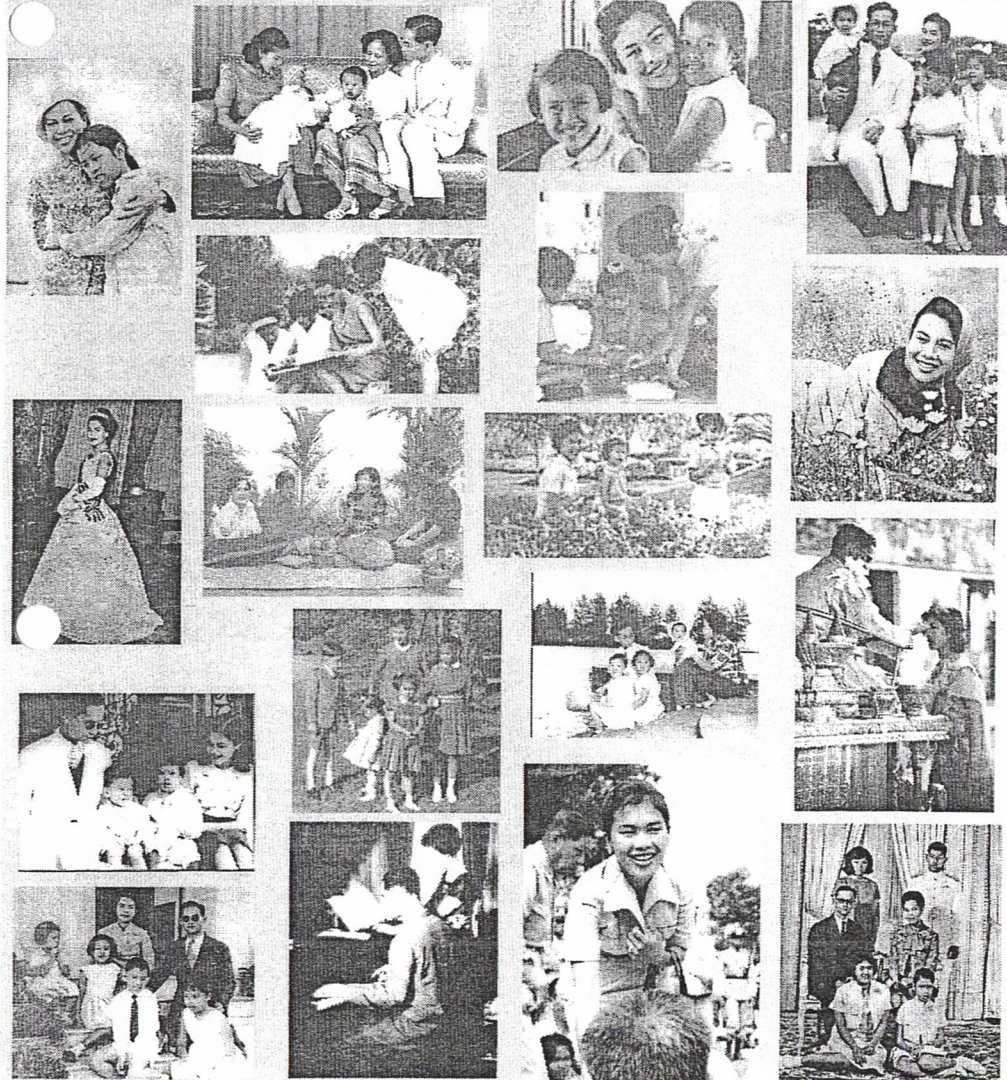
(เอ็กชา เว็ทนาดักดี : ประพันธ์)



สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ มีฐานะนรเมื่อแรกพระราชสมภพคือหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์กิติติยากร เป็นพระธิดาองค์ใหญ่ของพลเอกพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรเน กับหม่อมหลวงบัว กิติยากร ทรงพระราชสมภพเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๔๗๕ ที่บ้านเลขที่ ๑๘๐๘ ถนนพระรามหก ตำบล วังใหม่ อำเภอ ปทุมวัน จังหวัดพระนคร ซึ่งเป็นบ้านของพลเอกเจ้าพระยา วงศานุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) พระบิดาของหม่อมหลวงบัว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาพระราชทานนามว่า "สิริกิติ์" มีความหมายว่า "ผู้เป็นศรีแห่งกิติยากร" เมื่อแรกทรงพระราชสมภพนั้นบ้านเมืองอยู่ในระยะแรกของการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย พระบิดาซึ่งขณะนั้นมียศเป็นพันเอกหม่อมเจ้านักขัตรมงคลกิติยากร ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก ต้องทรงออกราชการทหารโดยรัฐบาลแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการเอก ประจำสถานทูตสยาม ณ กรุงวอชิงตัน ดี. ซี. สหรัฐอเมริกา ดังนั้นในวัยเยาว์ เมื่อแรกเกิดหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์จึงต้องอยู่ในความดูแลของเจ้าพระยาวงศานุประพัทธ์ และทำววนิดาพิจารินี บิดามารดาของหม่อมหลวงบัว บางครั้งพระองค์ต้องทรงติดตามพระราชวงศ์ไปในต่างจังหวัด เช่น หม่อมเจ้าอัปสรสมาน กิติยากรพระมารดาของหม่อมเจ้านักขัตรมงคล ได้ทรงรับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ นัดดา ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปจังหวัดสงขลา ปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๘ เมื่อหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์มีอายุ ๓ ขวบ จึงมีโอกาสได้อยู่ร่วมพร้อมกันทั้งครอบครัว เนื่องจากพระบิดาทรงลาออกจากราชการเสด็จกลับประเทศไทย จึงทรงรับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ หม่อมราชวงศ์อดุลยกิติ์ พระเชษฐา และหม่อมราชวงศ์บุษบา พระขนิษฐาที่ตำหนักกรมแม่น้ำเจ้าพระยาปลายถนนผดุงกรุงเกษม เทเวศร



กระทรวงวัฒนธรรมที่ถูกยุบไปนั่นเอง ต่อมาสมาคมครูคาทอลิกแห่งประเทศไทยเห็นว่า ควรมีการจัดงานวันแม่ต่อไปจึงได้รื้อฟื้นงานวันแม่ขึ้นมาอีก และได้กำหนดให้จัดงานวันแม่ คือวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2515 แต่จัดได้เพียงปีเดียวก็เลิกไปจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2519 คณะกรรมการอำนวยการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์เห็นว่าควรกำหนดวันแม่ให้แน่นอนเสียที จึงได้กำหนดวันแม่ใหม่โดยให้ถือว่าวันเสด็จพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ วันที่ 12 สิงหาคม เป็นวันแม่แห่งชาติ และกำหนดให้ดอกมะลิเป็นดอกไม้สัญลักษณ์ของวันแม่ตั้งแต่นั้นมา

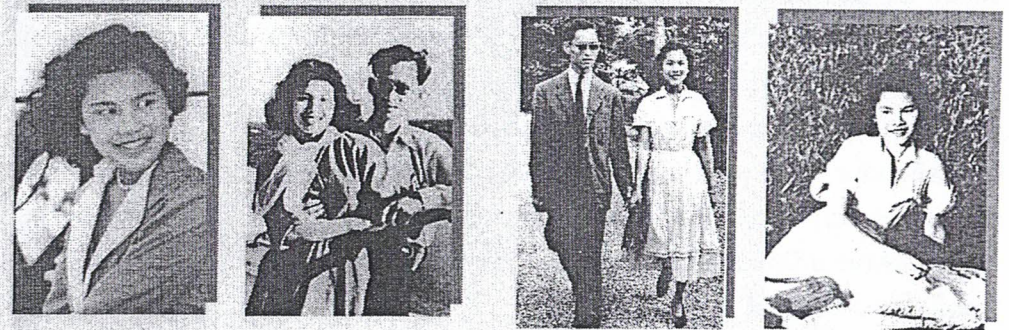


ความเป็นมาของวันแม่

เริ่มกันตั้งแต่ในยุคกรีกโบราณ ในยุคสมัยนั้นผู้คนจะให้ความเคารพนับถือเทพเจ้า Rhea หรือที่เรียกว่าแม่ของพระเจ้า “Mother of the Gods” นั่นเอง และเขาก็ได้มีการฉลองวันแม่กันทุก ๆ ช่วงฤดูใบไม้ผลิแต่สำหรับเรื่องราวที่เป็นเอกสารนั้น พบในอังกฤษว่าพวกเขาจะฉลองวันแม่ด้วยการให้ความเคารพแม่ในวันที่เรียกว่า “Mothering Sunday” ซึ่งเป็นวันอาทิตย์ที่สี่ของช่วงฤดูถือบวชของศาสนาคริสต์แต่มามีการบันทึกไว้อีกว่า ในปี ค.ศ. 1872 มีหญิงผู้หนึ่งชื่อว่า Julia Ward Howe ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับวันแม่ขึ้นมาจากนั้น Miss Anna M. Jarvis ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1864-1948 เป็นหญิงอเมริกัน ชาวพิลลาเดลเฟีย ได้เริ่มเขียนจดหมายรณรงค์และกระตุ้นให้ผู้คนให้ความสำคัญ และทำให้วันแม่เป็นวันสำคัญของชาติ ทำให้ Miss Jarvis ถึงได้ทำเช่นนั้น ก็เพราะว่าผู้หญิงคนนี้เป็นคนที่มีความใกล้ชิดกับแม่ของเธอมาก เมื่อแม่ของเธอเสียชีวิตไป ในปี ค.ศ. 1905 ตอนที่เธออายุได้ 41 ปี เธอก็ไม่ได้แต่งงาน เพราะต้องดูแลน้องที่ตาบอดต่อจากแม่ของเธอ เมื่อแม่จากไปเธอก็คิดถึงแม่มากและคิดว่าเด็ก ๆ ทุกคนก็ควรจะมีความรัก เคารพ ชื่นชมในตัวเอง และควรจะได้แสดงออกให้แม่รู้ ในขณะที่แม่ยังมีชีวิตอยู่ เธอหวังว่าถ้ามีวันแม่ นอกจากจะช่วยให้เพิ่มความรัก ความเคารพที่ลูกมีต่อแม่ให้มากขึ้นแล้ว ยังทำให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งด้วย ดังนั้นในปี ค.ศ. 1907 เธอจึงได้ขอให้ทางโบสถ์ที่ West Virginia ซึ่งเป็นที่ที่เธอและแม่ไปเป็นประจำจัดงานรำลึกถึงแม่ ในวันครบรอบที่แม่จากไปเป็นเวลา 2 ปีแล้ว และงานนั้นก็จัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นวันที่แม่ของเธอจากไปนั่นเอง และในปีถัดมา ก็มีการจัดงานวันแม่ขึ้นที่พิลลาเดลเฟีย ต่อมาในปี ค.ศ. 1910 มีการจัดงานวันแม่เพิ่มขึ้นในหลายพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น West Virginia หรือ Oklahoma ในปี ค.ศ. 1911 ทุกรัฐได้มีการสังเกตการณ์เกี่ยวกับวันแม่ และในที่สุดเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1912 สมาคมระดับชาติเข้าร่วมการจัดงาน และอีก 2 ปีหลังจากนั้น ประธานาธิบดี Woodrow Wilson ก็ได้ประกาศให้วันแม่อย่างเป็นทางการ โดยถือเอาวันอาทิตย์ที่ 2 ของเดือนพฤษภาคม เช่นเดิม หลายประเทศได้ฉลองวันแม่ในวันเดียวกับสหรัฐอเมริกา อาทิ เดนมาร์ก ฝรั่งเศส อิตาลี ตุรกี ออสเตรเลีย เบลเยียม และอีกหลายประเทศก็มีวันแม่เช่นกัน แต่ฉลองในวันที่แตกต่างกันไป ส่วนดอกไม้วันแม่ของพวกเขานั้น เดิมทีเด็วใช้ดอกคาร์เนชั่นสีขาว ซึ่งแทนความบริสุทธิ์ของความรักจากแม่ แต่ต่อมาได้เปลี่ยนมาใช้ดอกคาร์เนชั่นสีแดง สำหรับแม่ที่ยังมีชีวิตอยู่ และสีขาว สำหรับแม่ผู้ล่วงลับไปแล้วสำหรับในประเทศไทยนั้นมีการจัดงานวันแม่ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2486 ณ สวนอัมพร โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้จัดงานแต่เนื่องจากช่วงนั้นเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 งานวันแม่ในปีต่อมาจึงต้องงดไปโดยปริยายหลังจากผ่านพ้นวิกฤตสงครามไปแล้วหลายหน่วยงานได้พยายามรื้อฟื้นให้วันแม่ขึ้นใหม่อีก แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและมีการเปลี่ยนกำหนดวันแม่ไปหลายครั้ง แต่กำหนดวันแม่ที่ประชาชนนิยมและเป็นที่ยอมรับของรัฐบาล คือวันที่ 15 เมษายน โดยเริ่มจัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 กำหนดงานวันแม่ในวันนี้นี้ยังดำเนินต่อมาอีกหลายปีก็ต้องมาหยุดชะงักลงอีกด้วยเหตุผลที่ว่าสภาวะวัฒนธรรมแห่งชาติผู้จัดงานวันแม่ขาดผู้สนับสนุนซึ่งก็คือ

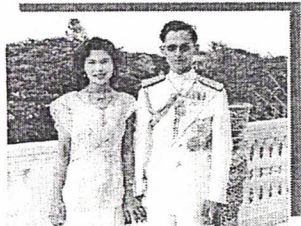
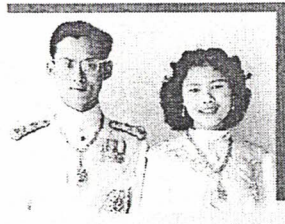
การศึกษา

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ทรงเริ่มรับการศึกษาชั้นอนุบาลที่โรงเรียนราชินีปากคลองตลาด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ ต่อมาเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา จังหวัดพระนครเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ถูกโจมตีทิ้งระเบิดทางอากาศ จึงทรงย้ายมาเรียนที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ คอนเวนนต์ ถนนสามเสน ซึ่งอยู่ใกล้บ้านในระยะที่เดินไปโรงเรียนได้ การที่ต้องทรงเผชิญสภาวะการณ์บ้านเมืองในยามสงครามโลก ซึ่งเป็นสภาวะผันผวนไม่สะดวกสบายตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ และพระบิดาทรงเป็นทหาร จึงทรงได้รับการอบรมในเรื่องวินัย ความอดทน ความเสียสละ ทำให้ทรงสั่งสมประสบการณ์เป็นพื้นฐานชีวิตที่แข็งแกร่งมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ เมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพาสงบแล้ว หม่อมเจ้านักขัตรมงคลได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐทูตวิสามัญ และอัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มประจำสำนักเซ็นต์เจมส์ ประเทศอังกฤษ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ได้ติดตามครอบครัวไปพำนัก ณ ประเทศ อังกฤษ ตั้งพระทัยจะเรียนเปียโน ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส แต่ต่อมาต้องทรงย้ายติดตามพระบิดาไปพำนัก ณ ประเทศเดนมาร์ก



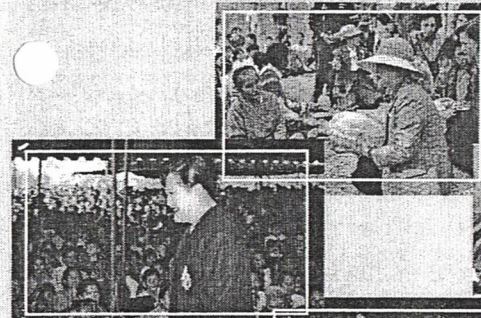
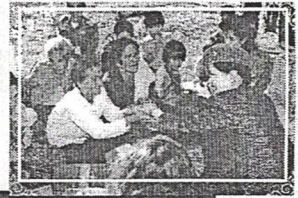
ประเทศฝรั่งเศส ทรงมุ่งมั่นจะเป็นนักเปียโนและทรงประสงค์จะเข้าศึกษาที่วิทยาลัยดนตรีที่มีชื่อเสียงที่กรุงปารีส ใน พ.ศ. ๒๔๙๑ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งทรงศึกษาอยู่ที่เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และโปรดเสด็จไปทอดพระเนตรโรงงานทอรถยนต์ที่กรุงปารีส จึงทรงพบทรงคุ้นเคย และทรงต้องพระราชอัธยาศัยกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ต่อมาเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ จึงทรงโปรดเกล้าฯ ให้ หม่อมหลวงบัวนำธิดาทั้งสองไปเยี่ยมพระอาการที่กรุงโลซานน์ และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งขณะนั้นดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระราชชนนี ได้รับสั่งขอให้ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ มาอยู่ศึกษาต่อที่เมืองโลซานน์ โดยเข้าศึกษาที่โรงเรียนประจำ Riante Rive มีชื่อเสียงในการสอนวิชาภาษาศิลปะดนตรี ประวัติวรรณคดี และประวัติศาสตร์ วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๔๙๒ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ โดยทรงใช้พระธำมรงค์วงที่ สมเด็จพระราชบิดา (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) ทรงหมั้น สมเด็จพระราชชนนี (สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี)

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นิวัตประเทศไทยเพื่อถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล แล้วได้เข้าสู่พระราชพิธีราชาภิเษกสมรสกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓ ณ วัดสระศุภมสมเด็จพระสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (พระราชมารดาของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก) ทรงเป็นประธาน พระราชทานน้ำพระพุทธรณ์ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ได้ทรงจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายด้วย และในวันนั้น หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระราชินี ได้รับพระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์ ตามฐานะและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเลี้ยงฉลองมงคลราชาภิเษกสมรสเป็นการภายในระหว่างพระญาติสนิทและข้าราชการบริพารที่ใกล้ชิดประมาณ ๒๐ คน กล่าวได้ว่า เป็นมงคลสมรสที่ประหยัดโดยทรงรักษาส่วนที่เป็นราชประเพณีสำคัญไว้ครบถ้วนและรุ่งขึ้นหลังจากวันพระราชพิธีแล้ว ในวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๔๙๓ ทั้งสองพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล หัวหิน ๓ วัน ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นการไปดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์ที่ไม่เป็นการฟุ่มเฟือยเช่นกัน “จักรีบรมราชอิสริยาภรณ์ ประกาศเกียรติคุณสิริมหเสสิ สมเด็จพระราชินี โดยความยินดีแห่งปวงชน นับแต่กาลพิธีนี้แล้ว พระคือดวงแก้วพิพิธล สว่างโรจน์โชติคู่ พระภูมิพล ร้อยรวมจิตชนชาวไทย” ครั้งเมื่อถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตามโบราณขัตติยราชประเพณีเฉลิมพระบรมนามาภิไธยว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ และได้ทรงสถาปนาเฉลิมพระยศ สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ เป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี”



เมื่อวันที่ ๑๕ เดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทรงพระราชทานพระราชดำริให้กองทัพภาคที่ ๒ หาทนทางช่วยเหลือ ในเรื่องอาชีพและรายได้ในพื้นที่หมู่บ้านใดที่มีความเหมาะสม น่าจะเป็นแหล่งผลิตอาหาร ก็ให้ส่งเสริมให้ราษฎรใช้แนวทางทฤษฎีใหม่เป็นหลัก ในการประกอบอาชีพ โครงการแหล่งผลิตอาหาร ในพื้นที่รับผิดชอบของกองทัพภาคที่ ๒ จึงได้เกิดขึ้นหลายพื้นที่ เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหาร บ้านบ่อเหมืองน้อย อำเภอแควน้อย จังหวัดเลย โครงการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหาร บ้านผไทรวมพล อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โครงการพัฒนาพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหาร บ้านน้กรบไทย กิ่งอำเภอสว่างวีรวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี และโครงการแหล่งผลิตอาหาร บ้านคกิ้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นต้น จากแนวพระราชดำริดังกล่าวข้างต้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ ต่อประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างหาที่เปรียบมิได้ ซึ่งหากจะจัดแบ่งงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้พระราชทานแก่ประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกเป็นกลุ่มงานแล้ว สามารถจำแนกได้เป็น ๖ กลุ่มงาน คือ

๑. โครงการป่ารกน้ำ
๒. โครงการส่งเสริมศิลปอาชีพ
๓. โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่
๔. โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว
๕. โครงการพระราชทานธง “พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต”
๖. โครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหาร



นอกจากนี้พระองค์ ยังทรงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่บริเวณป่าภูเขียว อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ พระองค์ได้เสด็จฯ ปลดปล่อยสัตว์ป่าในพื้นที่ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

พระวิริยะอุตสาหะ ตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการที่จะรักษาและพัฒนาป่าไม้ในรูปแบบต่างๆ เป็นระยะเวลานานผ่านมา ปัญหาการบุกรุก และทำลายป่า ก็ไม่สามารถจะแก้ไขได้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเล็งเห็นภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว ได้พระราชทานแนวทางใหม่ในการแก้ไข โดยการขอให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ในการดูแลรักษา ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเสียดสละทุ่มเทพระวรกาย เสด็จลงมาเป็นศูนย์กลาง ในการรวมจิตใจของประชาชนผู้รักป่าไม้ พระองค์ได้เสด็จฯ เยี่ยม และเป็นกำลังใจให้แก่ราษฎร ที่ช่วยดูแลรักษา และพัฒนาพื้นที่ป่าไม้เป็นครั้งแรก ที่บ้านสร้างถ่อนอก ตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ เมื่อวันที่ ๒๙ เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๘ พร้อมทั้งได้มีพระราชดำริ พระราชทานธง “พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” ให้เป็นศูนย์รวมจิตใจ ในการกระทำความดี ให้แก่หมู่บ้าน นับเป็นโครงการเริ่มแรก

ซึ่งกองทัพภาคที่ ๒ ได้ขยายผลการฝึกจัดตั้ง ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของดูแลปกครอง และได้รับประโยชน์จากป่าไม้โครงการ “พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” จึงเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้พระราชทานความร่มเย็นช่วยทำให้ ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศคงความสมบูรณ์ ก่อให้เกิดความชุ่มชื้นในแผ่นดิน ต่อเนื่องมาตราบถึงปัจจุบัน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยความเป็นอยู่ของราษฎร ชายแดน และทหารกองหนุนที่อาสาสมัครดูแลความปลอดภัยบริเวณชายแดนทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๑๕ เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้เป็นกองทุนเริ่มแรก สำหรับการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งผลิตอาหาร ที่บ้านบ่อเหมืองน้อย อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย ต่อมาพระองค์ท่านได้เสด็จฯ เยี่ยมราษฎร บ้านผไทรวมพล ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

ต่อมา เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๙๓ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ได้ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กลับประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เนื่องจากแพทย์ผู้รักษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กราบบังคมทูลแนะนำให้ทรงพักรักษาพระองค์อีกระยะหนึ่งใน พ.ศ. ๒๕๙๔ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระประสูติกาลสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตน์ราชกัญญา ภาณุ เมืองโลซานน์เมื่อพระชนมายุได้ ๗ เดือน ทั้งสามพระองค์ได้เสด็จนิวัติประเทศไทยระหว่างที่กำลัง ซ่อมบูรณะพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เพื่อใช้เป็นที่ประทับถาวร ได้ประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ซึ่งต่อมา สมเด็จพระบรมราชินีพระประสูติกาล พระราชโอรส พระราชธิดา อีก ๓ พระองค์ คือ

- สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธราชกุมาร สยามมกุฎราชกุมาร
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

รวมพระราชโอรสและพระราชธิดารวม ๔ พระองค์ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๙๙ ทรงได้รับแต่งตั้งเป็น สภานายิกสภาอากาศไทย แทนสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี องค์สภานายิกาเดิม ซึ่งเสด็จสวรรคต เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๙๙ นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชศรัทธาเสด็จ ออกทรงพระผนวชในพระบวรพระพุทธศาสนาตามโบราณราชประเพณี ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ทั้งปวงลุล่วงเรียบร้อย เมื่อทรงลาผนวชแล้วจึงทรงพระกรุณาสถาปนาพระอิสริยยศสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินี เป็น “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” มีความหมายว่า “พระบรมราชินี ผู้เป็นที่พึ่งของประชาชน” จึงนับเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระองค์ ที่ ๑ ของประวัติศาสตร์ชาติไทย



โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ประทับแรมที่เขื่อนน้ำอูน อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ระหว่างห้วงเวลาที่ประทับแรม พระองค์ได้เสด็จฯ ให้กำลังใจข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ปฏิบัติการรักษาความมั่นคงในพื้นที่ต่างๆ เสด็จฯ เยี่ยมเยียนประชาชนรวมทั้งเสด็จฯ ไปนมัสการพระภิกษุสงฆ์ที่มีชื่อเสียงเพื่อทรงรับทราบความทุกข์ยากของราษฎรในพื้นที่ต่างๆ โดยไม่เลือกว่าพื้นที่เหล่านั้นจะห่างไกล หรือมีภัยอันตรายร้ายแรงเพียงใด

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร ได้ก่อสร้างแคว้นศรีจึงสมบูรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ แปรพระราชฐานประทับแรมเพื่อเยี่ยมเยียนราษฎร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในโอกาสนี้ พลโท ลักษณะ ศาลิกบุตร แม่ทัพภาคที่ ๒ ในขณะนั้น ได้นำผู้บังคับหน่วยทหาร ตั้งแต่ระดับผู้บังคับกองพันขึ้นไปเข้าเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทาน พระบรมราโชบายเป็นครั้งแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระกระแสรับสั่งแนวทางการพัฒนาพื้นที่ ที่มีปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งกองทัพภาคที่ ๒ ได้โอนนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชน ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

แนวทางพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานความช่วยเหลือพสกนิกรนั้น เริ่มแรกคือการพัฒนาแหล่งน้ำ มีพระราชประสงค์จะจัดหาน้ำ ช่วยเหลือการเพาะปลูกของราษฎร ให้มีความแน่นอนมากขึ้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชหฤทัยที่จะช่วยเหลือราษฎรอย่างยั่งยืน ตามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพบว่าทุกวันนี้ป่าไม้กำลังถูกทำลายเป็นจำนวนมาก จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศบนท้องฟ้าทำให้ขาดความชุ่มชื้น ทำให้มีฝนตกลงมาน้อย ทรงมีพระราชวินิจฉัยว่าป่าไม้เป็นที่ดูดซึมน้ำกักเก็บน้ำ ไว้ในรากใต้ดินทำให้เกิดน้ำซับเป็นลำธารขึ้น ดังนั้น จึงทรงชักชวนให้ราษฎรร่วมมือร่วมใจกันปลูกป่า เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕ ณ บริเวณเชิงเขาภูผาเหล็ก ติดกับอ่างเก็บน้ำคำจวง บ้านแก้ว ตำบลสองดาว อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร โดยทรงมอบหมายให้ท่านผู้บัญชาการภูษิต เกษมสันต์ ราชเลขาฯ ในพระองค์ฯ และพันเอก เรวัต บุญทับ รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๓ จัดเตรียมที่สำหรับทรงปลูกป่า เป็นตัวอย่าง ๑ ไร่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกอบพิธีบวงสรวงขึ้น เพื่อป่าวประกาศอัญเชิญเทพารักษ์ เจ้าป่ามาสถิตย์อยู่ ณ ป่าแห่งนี้ และบันดลให้เกิดสิริสวัสดิ์ พิพัฒนามงคลแก่ประชาชนโดยทั่วกัน ครั้นถึงเวลา ๑๔.๐๐ น. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ ถึงบริเวณพิธีและได้ทรงนำข้าราชการ และประชาชนปลูกป่าในที่ที่เตรียมไว้และพระราชทานชื่อโครงการนี้ว่า “โครงการป่ารักน้ำ” ต่อมา

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๖ ทรงมีพระราชดำริ ให้จัดตั้งหมู่บ้านป่ารักน้ำขึ้นที่ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ทรงคัดเลือกราษฎรยากจนไม่มีที่ทำกินมาอยู่ในหมู่บ้านป่ารักน้ำจำนวน ๙ ครอบครัว ทรงพระราชทานบ้านให้ครอบครัวละ ๑ หลัง เป็นเรือนไม้ได้ถุนสูง ผาขัดตะ พระราชทานถังเก็บน้ำฝน บ่อน้ำตื้น โค ๒ ตัว เกวียน ๑ เล่ม ยุงเก็บข้าว ไม้ เล้าไก่และพันธุ์ไม้ผลทุกครอบครัว พระราชทานเงินให้ครอบครัวละ ๑,๕๐๐ บาท/เดือน ทรงมอบหน้าที่ให้ราษฎรช่วยกันปลูกต้นไม้ และรักษาป่าไม้ครอบครัวละ ๕ ไร่

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยถึงฐานะความเป็นอยู่ของราษฎร ทรงมีพระราชประสงค์จะให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อที่จะไม่ตัดไม้ทำลายป่า และร่วมกันหวงแหนรักษาป่า เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ เยี่ยมบ้านกุดนาขาม ทรงปลูกต้นไม้ และชักชวนให้ราษฎรปลูกต้นไม้เพิ่มเติม ทรงมีพระเมตตาให้ราษฎรยากจน ขาดแคลนที่ทำกินจำนวน ๒๑ ครอบครัวช่วยกันดูแลรักษาป่า โดยพระราชทานเงินเดือนๆ ละ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเวลา ๓ ปี

ในระหว่างนั้นได้ทรงจัดครู มาช่วยฝึกสอนอาชีพต่างๆ ตามที่ราษฎรถนัด ทรงมีพระราชดำริที่จะให้บ้านกุดนาขามเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง มีพระราชประสงค์ให้ทุกคนในหมู่บ้านได้มีอาชีพเสริม ภายหลังจากเสร็จสิ้นฤดูทำนา ต่อมาทรงมีพระเมตตาให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพขึ้นเป็นแห่งแรกที่บ้านกุดนาขาม อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ซึ่งถือเป็นศูนย์แม่บทของศูนย์ศิลปาชีพ เป็นศูนย์กลางของโครงการศิลปาชีพ ในพื้นที่ภาคอีสานตอนบนต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

จากการที่ได้ตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพื้นที่ต่างๆ ตลอดเวลานั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงได้พบเห็นสภาพป่าไม้พื้นที่ต่างๆ ซึ่งเคยมีความอุดมสมบูรณ์มาก่อนถูกบุกรุก และทำลายไปอย่างมากมาย ทำให้เกิดสภาวะความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำในการปลูกพืช ขาดน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค ผลที่ตามมาคือความทุกข์ยากเดือดร้อนของราษฎร จึงได้ทรงมีพระราชดำริ เพื่อฟื้นฟูป่าอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อให้ “คน” กับ “ป่า” อยู่ด้วยกันได้ โดยไม่ทำลายกัน

เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรบ้านทันสมัย ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำ “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโพธิ์สว่าง อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม นับเป็นโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่แห่งแรก ต่อจากนั้นทรงมีพระราชดำริให้จัดทำเป็นโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ในพื้นที่อื่นๆ อีก เช่น โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ บ้านน้อมเกล้า ตำบลบุงคำ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ผานาง - ผาเก็ง ตำบลผาอินทร์แปลง กิ่งอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย